

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертаційне дослідження Хань Чанляня на тему: «Педагогічна самоідентифікація майбутніх вчителів спортивних дисциплін у КНР», представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями) в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Актуальність теми дослідження та її зв'язок із науковою тематикою.

На сучасному етапі розвитку суспільства Китай відіграє визначну роль у глобальних та регіональних процесах, перетворившись за останні кілька десятиліть з бідної нерозвинутої країни на світового лідера економічного розвитку. Сьогодні країна займає чільне місце у сфері освіти та культури. Урядовці неодноразово підкреслювали, що досягнення китайської економіки були б неможливими без правильно і ефективно організованої системи освіти в країні. Успішність реалізації цілей, які стоять перед системою освіти, залежить від того, наскільки усі суб'єкти освіти зможуть підтримувати конкурентоспроможність, важливими умовами якої є такі якості, як активність, ініціативність, здібність критично мислити і знаходити нестандартні рішення та професійна самоідентифікація.

У зв'язку із малорухливим способом життя більшості молодого китайського населення, підготовка вчителів спортивних дисциплін є нагальною потребою китайського суспільства, адже лише компетентні фахівці можуть ефективно вирішити цю проблему та сприяти залученню більшої частини молоді до занять спортом як під час занять у школі, так і в позашкільній практиці.

Хоча питання фахової підготовки майбутніх вчителів фізичної культури і спорту (або, за китайським визначенням – вчителів спортивних дисциплін) є досить розробленим в українській фаховій літературі (окремі аспекти освітньої діяльності висвітлено у працях І. Беха, Бібік Н., А. Сущенко, С. Табінської, І. Зязюн, В. Кудіна, В. Курило, В. Лугового, Н. Ничкало, В. Платонова, В. Приходько, С. Сисоєва) і, як впливає з роботи Хань Чанляня, малорозробленим в китайській фаховій літературі (Ван Сяофей, Сей ФейХуан Зеньхао, Лі Сюся, Юй Сяохун, Бай Лон), питання педагогічної самоідентифікації майбутніх вчителів спорту майже не вивчалися ані вітчизняними, ані китайськими дослідниками, що безперечно підвищує актуальність роботи Хань Чанляня.

Актуальність теми дослідження підтверджується також і тим, що дисертаційна робота виконана як складова частина комплексних програм науково-дослідної роботи кафедри початкової і професійної освіти

Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди «Сучасні освітньо-виховні технології в підготовці вчителів» (державний реєстраційний номер 0111U008876) та «Інноваційні технології в підготовці фахівців різних галузей» (державний реєстраційний номер 0120U104987)

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

Відповідно до мети дослідження, яка полягає в систематизації теоретичних ідей та узагальненні досвіду з питань формування педагогічної самоідентифікації майбутніх учителів спортивних дисциплін закладів вищої освіти КНР і України та визначення творчого використання українських напрацювань у Китаї, виконано такі завдання:

– на основі українських, європейських та китайських джерел, висвітлено сутність ключових для дослідження понять: ідентичність, ідентифікація, самоідентифікація, професійна самоідентифікація, педагогічна самоідентифікація, компетенція, компетентність, визначити основні елементи професійної самоідентифікації;

– проаналізовано систему підготовки майбутніх учителів спортивних дисциплін та визначено роль і місце психолого-педагогічних дисциплін у навчально-виховному процесі ВНЗ сучасного Китаю;

– узагальнено китайський досвід із формування педагогічної самоідентифікації як під час аудиторних занять студентів із педагогіки, психології та інших навчальних дисциплін, так і під час проведення педагогічної практики;

– вивчено ступінь розробки питання формування педагогічної самоідентифікації майбутніх учителів фізичної культури в Україні та визначено шляхи творчого використання українського досвіду в педагогічній практиці КНР.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження.

Дисертаційна робота Хань Чанляня є комплексним дисертаційним дослідженням, наукову новизну якого підтверджено основними положеннями. Зокрема, *вперше*:

- *досліджено* теоретичні засади з формування педагогічної самоідентифікації майбутніх учителів спортивних дисциплін у КНР;

- на основі зіставлення точок зору українських та китайських педагогів *уточнено* ключові для дослідження поняття, зокрема, ідентичність, ідентифікація, самоідентифікація, професійна самоідентифікація, педагогічна самоідентифікація, компетенція, компетентність;

- *розкрито* форми та методи формування педагогічної самоідентифікації майбутніх учителів спортивних дисциплін КНР;
- *визначено* роль педагогічної практики у процесі формування педагогічної самоідентифікації майбутніх учителів спортивних дисциплін;
- *подальшого розвитку* набула розробка системи педагогічної освіти Китаю;
- *надано* рекомендації щодо творчого використання українського досвіду з питань формувань педагогічної самоідентифікації майбутніх учителів спортивних дисциплін.

До наукового обігу введено нові факти, теоретичні ідеї та підходи до формування педагогічної самоідентифікації майбутніх учителів спортивних дисциплін, обґрунтовані теоретиками і практиками Китаю та України.

Позитивної оцінки заслуговує науковий апарат дослідження, в якому логічно узгоджені мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження та інші структурні компоненти. Високий рівень обґрунтованості та достовірності матеріалів дослідження забезпечено глибоким аналізом праць зарубіжних та вітчизняних науковців з проблеми, що досліджується, нормативних актів, матеріалів ЗМІ та відкритих мережі Інтернет, робочих планів та інших внутрішніх документів провідних китайських вишів, які займаються підготовкою майбутніх вчителів спортивних дисциплін (Пекінська Академія спорту, Шанхайська академія спорту, Лішуйейський інститут підготовки та підвищення кваліфікації вчителів спорту тощо).

Заслуговує позитивної оцінки досить широка апробація результатів дисертаційної роботи. Основні положення дисертаційної роботи висвітлено у 13 працях (з них 7 – одноосібні): 2 статті – у наукових фахових виданнях України, 2 статті – у виданнях, що включені до наукометричної бази даних Web of Science, 1 – частина колективної наукової праці, опублікованої англійською мовою за кордоном (США), 7 тез доповідей у збірках доповідей на міжнародних конференціях.

Зміст дисертації, її завершеність та оформлення.

Структура роботи є логічною; дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (221 найменування, з них 98 — іноземними мовами).

У вступі є усі необхідні елементи: обґрунтування теми дослідження, розкриття ступеня її розробленості, визначено та узгоджено об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження, наведено відомості про апробацію результатів дослідження, структуру й обсяг дисертації.

У Першому Розділі «Теоретичні аспекти педагогічної самоідентифікації майбутніх учителів спортивних дисциплін у КНР» висвітлено підходи до визначення сутності професійної та педагогічної самоідентифікації майбутніх фахівців, визначено основні елементи професійної самоідентифікації (статуси і ролі, пропоновані суспільством; соціальні групи і інститути, в рамках яких здійснюється професійна самоідентифікація; цінності, соціальні норми, знання, вміння, навички, необхідні для становлення і підтримки професійного статусу; соціальні технології з виробництва відтворення і передачі норм, цінностей і культурних зразків даної професії іншим людям), виділено основні етапи професійної самоідентифікації (пізнання професії та визначення моделі ідеального професіоналу; визначення ставлення до професії, формування мотивації до виконання професійної діяльності; вивчення особливостей професійної діяльності), визначено фактори професійної самоідентифікації (сім'я та сімейні традиції; школа та позашкільна освіта; соціокультурний контекст; професійна освіта; економіко-політичний контекст).

Дисертант з розумінням поставився до з'ясування питання щодо необхідності формування педагогічної самоідентифікації майбутніх учителів спортивних дисциплін у КНР, адже було виявлено, що є частина студентів, які під час навчання у педагогічних закладах освіти асоціюють себе більше зі спортсменами, ніж з учителями, що може негативно відобразитися на організації навчального процесу. Заслуговує схвалення той факт, що основні результати дослідження, які викладені в Розділі 1, знайшли відображення у 4 публікаціях автора.

У другому Розділі «Практика формування педагогічної самоідентифікації майбутніх учителів спорту в КНР» дисертантом з метою кращого розуміння підходів до формування майбутніх вчителів спортивних дисциплін взагалі та педагогічної самоідентифікації зокрема, проаналізовано систему підготовки, яка існує у закладах вищої освіти КНР. Установлено, що підготовка відповідних фахівців може відбуватися як на базі університетів фізичної культури, так і на базі факультетів фізичного виховання педагогічних університетів країни. Під час організації навчального процесу приділяється увага як спортивній підготовці студентів, так і вивченню дисциплін психолого-педагогічного циклу. Автор вмотивовано підійшов до з'ясування питання формування педагогічної самоідентифікації, яка відбувається під час вивчення студентами таких дисциплін, як педагогіка, психологія та частково іноземної мови. Проаналізовано зміст програм із зазначених дисциплін та визначено теми, які сприяють формуванню педагогічної самоідентифікації майбутніх учителів спортивних дисциплін:

«Педагогічна майстерність учителя як теоретична проблема педагогіки», «Структура педагогічної майстерності учителя фізичної культури», «Педагогічна майстерність» тощо. Висвітлено підходи до вивчення цих тем.

Виявлено, що формування педагогічної самоідентифікації майбутніх учителів спортивних дисциплін відбувається під час проходження педагогічної практики. З'ясовано, що під час цього виду навчальної діяльності у студентів мають сформуватися професійно-предметні, практичні та методичні знання. Визначено основні завдання педагогічної практики (формування та розвиток професійних знань, умінь та навичок; розвиток потреби в педагогічній самоосвіті й постійному самовихованні; створення інтересу до професії вчителя спортивних дисциплін; виховання необхідних для професії вчителя спортивних дисциплін якостей особистості; ознайомлення із досвідом більш досвідчених колег із метою його творчого використання під час викладання; вивчення організації навчально-виховного процесу в середній школі та вищій школі; формування творчого підходу до здійснення педагогічної діяльності).

На основі аналізу програм із педагогічної практики узагальнено компетентності, які мають бути сформовані у студентів після її проходження (загальнопрофесійні, професійні та загальнокультурні). Визначено основні види роботи (організаційна, навчально-методична, дослідницька, фізкультурно-оздоровча) та їх зміст під час проходження педагогічної практики. Установлено, що педагогічна практика надає студентам змогу сформувати власну педагогічну самоідентифікацію, адже під час її проходження вони отримують методичну підтримку щодо проведення занять та вдосконалюють власні методичні знання та уміння, зрозуміти необхідність знань функцій психіки, основних потреб людини, емоцій та почуттів, мотивацію поведінки, соціально-психологічні особливості різних груп людей, психолого-педагогічні засоби організації та керування індивідом або групою людей. Основні результати дослідження, викладені в Розділі 2, знайшли відображення у 9 публікаціях дисертанта.

У третьому розділі «Напрями розвитку педагогічної самоідентифікації вчителів КНР на основі досвіду ЗВО України» висвітлено систему підготовки майбутніх учителів фізичної культури в Україні. З'ясовано, що як і у КНР формування спеціалістів відповідного профілю відбувається як на базі академій фізичної культури, так і на факультетах фізичного виховання педагогічних університетів. Водночас в українських закладах вищої освіти значно ширше представлено блок психолого-педагогічних дисциплін та годин на їх вивчення, що сприяє більш глибокому формуванню педагогічної самоідентифікації. Зокрема, формування педагогічної самоідентифікації

українських студентів відбувається під час вивчення таких дисциплін, як «Педагогіка», «Психологія», «Основи теорії та методики фізичного виховання», «Основи педагогічної майстерності», «Теорія та методика гімнастики», «Теорія та методика викладання спортивних дисциплін», «Підвищення спортивно-педагогічної майстерності», «Педагогічна практика в початковій школі закладів середньої освіти», «Педагогічна майстерність», «Теорія та методика спортивного тренування в навчальних закладах» тощо. Проаналізовано зміст цих курсів та тем, які спрямовані на формування педагогічної самоідентифікації.

На основі аналізу навчальних планів та робочих програм провідних закладів вищої освіти України, доробок та напрацювань українських педагогів визначено рекомендації щодо можливостей творчого впровадження українських ідей в освітній простір КНР: розширення блоку вибіркового методичних дисциплін, які представлено в українських ЗВО, формування позитивної мотивації до здійснення педагогічної діяльності; застосування компетентнісного підходу до підготовки майбутніх учителів спортивних дисциплін; урахування зовнішніх та внутрішніх чинників професійного розвитку особистості вчителів фізичної культури; покращення теоретичної й методичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури; прищеплення майбутнім педагогам уміння самоорганізації як складника їх професійної підготовки. Основні результати дослідження, викладені в Розділі 3, знайшли відображення у 5 публікаціях дисертанта.

Апробація та географія матеріалів дослідження є достатньою.

У цілому, позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Хань Чанляня, вважаємо за потрібне висловити деякі побажання та зауваження:

1. У п. 1.1 та 1.2. дисертантом ґрунтовно проаналізовано ключові для дослідження поняття. Однак, внаслідок ідентичності термінів, але різниці у їх контентному наповненні в дослідженнях українських та китайських вчених варто було подати цей матеріал у вигляді таблиці у Додатках, або через порівняння понять в самому тексті роботи.

2. Дисертант вмотивовано підійшов до визначення етапів формування педагогічної самоідентифікації майбутніх вчителів спортивних дисциплін, так, як визначено цей процес у китайській фаховій літературі, під час їх навчання у закладах вищої освіти. Разом з тим, вважаємо, що дослідження значно виграло б, якби акцент було зроблено саме на формах та методах роботи з підготовки спеціалістів, а не лише на характеристиці завдань, притаманних кожному з етапів (Параграф 2.2.).

3. Вважаємо, що робота б значно виграла якби автор дисертації запропонував структурований матеріал щодо реалізації цього аспекту

фахової підготовки майбутніх спеціалістів в неформальній освіті КНР, адже сьогодні цей сектор надання освітніх послуг в країні розвивається досить активно.

4. У тексті дисертації достатньо повно проаналізовано цінний практичний досвід з підготовки майбутніх вчителів в Китаї та Україні (Параграфи 2.1 та 3.1). Вважаємо, що дисертація значно виграла б, якби в Додатках були у формі таблиці розміщені відомості про види навчальних закладів, які готують майбутніх вчителів спортивних дисциплін, особливості такої підготовки, завдання, форми роботи зі студентами тощо.

5. Китай – це країна, в якій широко розповсюджена система дистанційної освіти. Разом з тим, дисертант у своїй роботі, на наш погляд, недостатньо показав можливості дистанційної освіти для фахової підготовки майбутніх вчителів спортивних дисциплін, зокрема, щодо формування педагогічної самоідентифікації студентів спортивних факультетів педагогічних ЗВО.

Висловлені зауваження та побажання суттєво не знижують загальне позитивне враження про дисертацію. У цілому, робота виконана на високому теоретичному та практичному рівнях. Наукова новизна та практична значущість дослідження, чітка логіка побудови його структури та наукового апарата є підставою для **висновку**, що дисертація «Педагогічна самоідентифікація майбутніх учителів спортивних дисциплін у КНР» є самостійною, завершеною науковою роботою є самостійним і завершеним науковим дослідженням на правах рукопису, яке виконано здобувачем особисто за актуальною темою з використанням адекватних методів наукового пошуку.

Робота характеризується єдністю змісту, містить нові науково обґрунтовані теоретичні та експериментальні результати проведених здобувачем досліджень, які мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, достатньо повно оприлюднені у наукових працях здобувача, за своєю актуальністю, науковою новизною отриманих результатів, теоретичним і практичним значенням. Апробація та географія матеріалів дослідження є достатньою.

Дисертація відповідає спеціальності 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями) та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01. 2017 № 40 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) та пп.9-15 “Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 № 167 (назва Постанови із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 608 від 09.06.2021; із

Постановами КМ № 979 від 21.10.2020, № 608 від 09.06.2021, зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022), а її автор Хань Чанлян заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Ольга ПЛАХОТНИК

